

Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

Plan van aanpak opgave Warmte

Definitieve versie

Datum: 12-12-2017

Auteur(s): S. de Boer

Aanpassingen n.a.v. overleg stuurgroep 10 november '17

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
2	Projectdefinitie.....	3
2.1	Doel van het project 2017 - 2021.....	3
2.2	Projectresultaten.....	4
2.3	Rol van het warmteteam.....	5
2.4	Doelgroepen.....	5
2.5	Scope van het project.....	5
2.6	Relaties en afhankelijkheden met andere projecten o.a. binnen het Energieakkoord.....	6
3	Stappenplan.....	7
3.1	Spoor 1 Vraag aanbod regionaal in beeld.....	7
3.2	Spoor 2 Iconische projecten en pilots.....	8
3.3	Spoor 3 Beleidsontwikkeling.....	10
3.4	Spoor 4 Communicatie.....	11
4	Projectorganisatie.....	13
5	Informatie en monitoring.....	14
6	Communicatie.....	14
7	Risicomanagement.....	14
8	Kosten.....	15
8.1	Capaciteit.....	15
8.2	Budget.....	16

1 Inleiding

Nederland heeft zich als doel gesteld om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit betekent dat er voor de verwarming van de gebouwde omgeving geen aardgas meer gebruikt kan worden. Om dit doel te realiseren heeft de regio Holland Rijnland, als onderdeel van het energieakkoord, zichzelf als doel gesteld om in 2050 een aardgasvrije regio te zijn. Daarmee wordt bedoeld geen aardgas meer in de gebouwde omgeving (Energieakkoord Holland Rijnland, 2017). Dit lijkt op zichzelf misschien geen ambitieuze doelstelling, omdat we ons conformeren aan de landelijke doelstelling. Wanneer er echter naar het werk wordt gekeken wat er gedaan moet worden om dit te bereiken, blijkt dat een aardgasvrije regio in 2050 een enorme opgave is, waarbij er jaarlijks een groot aantal woningen, bedrijven, utiliteit en industrie op een andere verwarmings- / koeltechniek¹ moeten overgaan.

De regionale benadering sluit aan op de wens uit het recente regeerakkoord waarin wordt aangegeven dat het behalen van de klimaatdoelstellingen opgepakt moeten worden in regionaal verband.

De warmteopgave staat niet op zichzelf: het onderdeel warmte is nadrukkelijk verbonden met de andere thema's uit het energieakkoord: energiebesparing (wat je niet nodig hebt, hoef je ook niet op te wekken).

NB. Naast warmte zullen we ook koude meenemen in het programma. Met name bij utiliteit en industriële gebruikers vormt dit een belangrijk aandachtspunt.

Geschiedenis

In de regio Holland Rijnland is eerder samengewerkt op het gebied van energie en warmte. In 2017 is een omgevingsvisie voor 'Hart van Holland' opgesteld waar een groot deel van de gemeentes bij betrokken zijn geweest. Daarnaast is recent de laatste hand gelegd aan de warmtetransitieatlas (WTA) voor deze regio. Met behulp van deze atlas is een verkenning uitgevoerd op welke wijze de gebieden in de regio aardgasvrij kunnen worden gemaakt en zijn een aantal beschikbare warmtebronnen geïdentificeerd. Binnen dit project is ook per gemeente een zogenoemde 'Storymap' opgeleverd. Met behulp van deze tool zijn de eerste gesprekken over de energie- en warmtetransitie bij de partners intern gevoerd en collega's geïnformeerd over de stap(pen) die komen gaat(n). De gegevens uit de WTA zullen de komende periode worden gebruikt in meer detail een gerichte aanpak (visie) voor iedere gemeente en de regio te definiëren.

¹ Hierbij wordt bedoeld: ruimte verwarming en koeling, geen productieprocessen.

2 Projectdefinitie

De focus voor komende periode is fors inzetten op de warmtetransitie om een vliegende start te maken met het werken aan een aardgasvrije regio door:

- 1) het vergroten van bewustzijn bij burgers, politici en bestuurders;
- 2) het verbinden van partijen aan de opgave en als laatste
- 3) de verduurzamingsopgave en de beïnvloedende opgaven in beeld krijgen.

Het verbinden van de (overheids)partijen is gerealiseerd door het tekenen van het Regionaal Energieakkoord Holland Rijnland op 27 september jl. door alle betrokken partijen. De volgende stap: daadwerkelijk meters maken is de moeilijkste stap in het proces om te komen tot een daadwerkelijke transitie. Er zal binnen de regio gewerkt moeten worden op de onderlinge samenwerking op het gebied van energie te versterken. Een van de onderdelen hiervan is het opstellen van een uitvoeringsprogramma en inhoudelijke PvA's. Door duidelijke stappen (doelen) te formuleren streven de partijen er naar de gewenste transitie in gang te zetten.

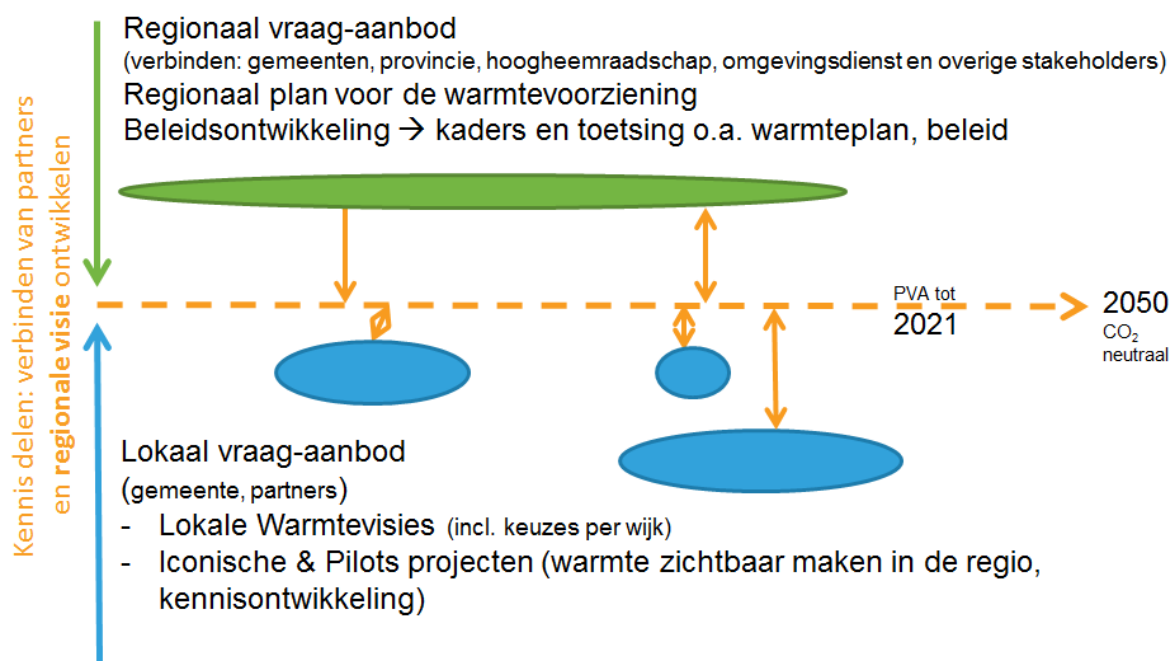
2.1 Doel van het project 2017 - 2021

Hoofddoel:

Het einddoel van het energieakkoord is een Energieneutrale regio in 2050. Het einddoel voor warmte is het zorgen voor een aardgasvrije regio in 2050. In dit plan van aanpak worden de contouren geschetst voor de periode tot eind 2021. Waarbij het projectteam zich nu richt op de projecten tot 2019. Het plan van aanpak dat hier geschetst wordt richt zich op de processtappen om te komen tot een concrete uitwerking van deze aardgasvrije regio.

Het opstellen van een regionaal plan voor de warmtevoorziening, waarin wordt beschreven welke stappen nodig zijn om te komen tot een aardgasvrije regio in 2050, is een van de onderdelen die komende periode uitgewerkt wordt. Daarnaast is het gewenst om de burgers, bedrijven, collega's, maatschappelijke organisaties, nutsbedrijven etc. en bestuurders in het gebied te inspireren door iconische projecten te ontwikkelen die laten zien dan het kan: overgaan op alternatieve verwarmingsbronnen.

Last but not least: het delen van kennis binnen en buiten de regio om als gemeentes het wiel niet opnieuw uit te vinden!

Subdoelen:

Om dit te bereiken zijn de volgende subdoelen geformuleerd voor de periode 2017 - 2019:

- **Spoor 1- Vraag en aanbod regionaal in beeld**
 - a. Gemeentelijk niveau
 - Per buurt inzicht in mogelijkheden voor alternatieve verwarming / koeling.
 - In beeld brengen relevante ontwikkelingen zoals gasvervangingen, drinkwaterleiding vervangingen, riool, wegenonderhoud, renovatieplannen corporaties en VVE's, verstedelijkingsplannen.
 - Op basis hiervan per buurt meest voor de hand liggende alternatieve vormen van verwarming in beeld brengen en verwerken in een 'Plan voor de Warmtevoorziening' of te wel Warmtevisie. Dit geldt voor de wijken die vóór 2030 in aanmerking komen om van het aardgas af te raken. Wijken die later omgezet zullen worden, worden na deze periode uitgewerkt. De koppeling met werkgroep "energiebesparing" is zeer relevant omdat bepaalde conceptkeuzes gepaard gaan met isolatiemaatregelen.
 - b. Regionaal niveau Holland Rijnland
 - Opstellen Regionaal Plan voor de warmtevoorziening met hierin beschreven uitgangspunten voor het gebruik van warmte en koude.
 - Regionale aanbod warmte en koude in beeld, waar nodig verdieping aanbrengen o.a. geothermie, waterstof, riothermie + aanbod direct aangrenzende regio's (restwarmte Rotterdam, Amsterdam, etc.).
 - Bijeenbrengen en verbinden van de stakeholders die op regionale schaal actief zijn en (mede)bepalend zijn voor de visie zoals Dunea, Liander, ..
- **Spoor 2 - Iconische projecten en pilots in beeld en tot realisatie**
 - o Pilots monitoren en waar nodig faciliteren.
 - o Opgebouwde kennis delen, waar nodig lobby opstarten, subsidie aanvragen, betrokkenen verbinden.
 - o Selectie nieuwe pilots.
- **Spoor 3 - Vormgeven van beleidskaders om gewenste doelen te behalen**
 - o Beleidskader nieuwbouwwontwikkelingen. Gezamenlijk vormgeven, lokaal vaststellen;
 - o Aanwijzen interferentiegebieden bodemenergie. Gezamenlijk vormgeven, lokaal vaststellen;
 - o Plan voor de warmtevoorziening en/of warmteplan. Gezamenlijk vormgeven, lokaal vaststellen;
 - o Lobby richting rijk/provincie (indien nodig)
- **Spoor 4 - Communicatie**
 - a. INTERN team warmte <> aangesloten projectpartijen Energieakkoord (18x)
 - Bewustwording en draagvlak creëren voor de overstap naar aardgasvrij bij bestuurders (via de partners)
 - Informeren van de partners (gemeente die niet in werkgroep warmte zitten)
 - draagvlak bij rijk / provincie (aansluiten bij Lobby)
 - Volgen van landelijke initiatieven (en kennis intern onderling delen)
 - Afstemming met andere regionale samenwerkingsverbanden (en kennis intern delen)
 - b. EXTERN (o.a. Bewoners / Burgers / Bedrijven / stakeholders)
 - Aansluiten bij communicatiespoor Energieakkoord breed.
 - inhoudelijke kennis aanleveren aan e-akkoord brede communicatie op het gebied van creëren van bewustwording, overstap aardgasloos laagdrempelig maken
 - Bestaande beleidskaders (milieuwetgeving) gebruiken om in contact te komen met de bedrijven/utiliteit

In de paragrafen 3.1 t/m 3.5 wordt de uitwerking van de subdoelen verder toegelicht.

2.2 Projectresultaten

Het project levert de volgende resultaten op:

- a. Data analyse van belangrijke nevenontwikkelingen op ruimtelijk gebied
- b. Regionaal plan voor de warmtevoorziening (+ tussentijds toetsen uitgangspunten)
- c. Warmtevisie en/of warmteplan per gemeente (+tussentijds toetsen van procesaanpak)

- d. Iconische projecten /pilots
- e. Indien noodzakelijk voor de realisatie: beleidsaanbevelingen / stukken zoals: interferentiegebieden bodemenergiesystemen, lobby notitie t.b.v. specifieke onderwerpen etc.

In bijlage 1 is een overzicht van de resultaten in de tijd weergegeven.

2.3 Rol van het warmteteam

Het warmteteam heeft als focus de regio. Het team heeft als doel projecten en processen op te starten die vervolgens op lokaal niveau verder kunnen worden vertaald, uitgewerkt of worden vastgesteld. Hiermee wordt een snelheid gecreëerd. Niet iedere gemeente hoeft haar eigen koers en kennis op te bouwen: het warmteteam fungeert als vraagbaak en co-creator voor de regio. Waarbij er dus een rol is voor de lokale ambtenaren bij een gemeente. Het warmteteam faciliteert een aanpak, de lokale uitvoering wordt gedaan onder supervisie van de lokaal verantwoordelijke ambtenaar. Bijvoorbeeld: in regionaal verband wordt een visie opgesteld voor de omgang met aardgas in nieuwbouwwijken. Op lokaal niveau moet deze dan worden vastgesteld. Een ander voorbeeld is het verbinden van de juiste partijen voor het opstarten van pilotprojecten. Het warmteteam kijkt vooral ook over grenzen heen en legt verbindingen; binnen Holland Rijnland maar ook met relevante buurpartijen en stakeholders. Een datavraag aan Dunea kan bijvoorbeeld voor alle gemeenten gezamenlijk worden gedaan.

Warmteplan of warmtevisie?

Deze twee termen worden vaak door elkaar gebruikt. Vandaar dat ze even worden toegelicht.

Een **Warmtevisie** of een Plan voor de warmtevoorziening kan door een gemeente (of provincie) worden vastgesteld. Hierin wordt de visie van de gemeente beschreven om de stad/bestaande wijken op een alternatieve manier te verwarmen. In dit plan wordt onder andere een uitvoeringsagenda opgesteld om te komen tot uitvoering naar aardgasvrije gemeente (of regio) te komen.

Een **Warmteplan** wordt opgesteld voor de nieuwbouwwijken waar men een collectieve vorm van warmte aanbiedt in de vorm van bijvoorbeeld een warmtenet. In dit warmteplan staat beschreven wat de afnemers kunnen verwachten en wat de bron is voor de collectieve voorziening. Het warmteplan is een juridisch vastgesteld document en geeft burgers/bewoners/leveranciers/beheerders inzicht in hun rechten /plichten ten aanzien van de warmtevoorziening. Het is document wordt na inspraak vastgesteld wordt wat betekent dat alle stakeholders die bij het gebied betrokken zijn hun mening hierover kunnen geven.

2.4 Doelgroepen

De volgende doelgroepen zijn betrokken bij het realiseren van een aardgasvrije regio in 2050

Samenleving	Regionale stakeholders	Beslissers	Co-creatoren
<ul style="list-style-type: none"> • Burgers • Bedrijven • Maatschappelijke partners 	<ul style="list-style-type: none"> • Liander • Nutsbedrijven • Dunea • Woningbouw cooperaties 	<ul style="list-style-type: none"> • College van B&W • Gemeenteraad • Portefeuillehouders (Stuurgroep Energieakkoord) 	<ul style="list-style-type: none"> • Projectteam Energieakkoord • Betrokken collega ambtenaren gemeentendie raakvlak hebben met de keuzes • Hoogheemraadschap van Rijnland • Omgevingsdienst West Holland • Provincie Zuid- Holland • professionals / experts

2.5 Scope van het project

Wel: warmtevraag bebouwde omgeving, warmteaanbod, verduurzaming van warmtebronnen, koudevraag bebouwde omgeving, koude aanbod, verduurzaming van koudebronnen, infrastructuur, energiebesparing, participatie.

Niet: verduurzaming van elektriciteit, aardgasvrij maken van productieprocessen.

2.6 Relaties en afhankelijkheden met andere projecten o.a. binnen het Energieakkoord

Op dit moment hebben we hiervoor de volgende projecten in het vizier:

- Energiebesparing (energieakkoord HR). Voor de inzet van duurzame warmte kan het noodzakelijk zijn om woningen/utiliteit voldoende te isoleren en ze op deze wijze geschikt te maken voor diverse vormen van aardgasloze verwarming. Daarmee is het onderwerp “isoleren” een overkoepelend thema waarvoor vanuit beide thema’s contact gezocht moet worden met woningbouwcorporaties.
- Greenports (t.b.v. keuzes agrarische sector) (energieakkoord HR). De keuzes en verduurzamingsplannen, werkwijze voor de Greenports beïnvloeden de energiestromen in regionaal verband (en vice versa).
- Informatie uit Greendeal aardgasvrije wijken (via Leiden) gebruiken. Binnen de Greendeal aardgasvrije wijken wordt kennis ontwikkeld over het ontsluiten van aardgasvrije wijken. Deze kennis kan regionaal gebruikt worden in de visies en plannen.
- Warmtelevering Leidse regio (pijplijn Rotterdam). De beschikbaarheid en ligging van warmte van buiten de regio is (mede) bepalend voor het ontwerp van het warmtenet in de regio Holland Rijnland (en vice versa).

3 Stappenplan

De uitwerking van de vier sporen worden in de onderstaande alinea's toegelicht. In bijlage 1 de planning.

- Spoor 1- Vraag en aanbod regionaal in beeld o.a. verdieping geothermie, energie uit oppervlaktewater potentie voor waterstof
 - a. Gemeentelijk niveau
 - b. Regionaal niveau Holland Rijnland
- Spoor 2 - Iconische projecten en pilots in beeld en tot realisatie
- Spoor 3 - Vormgeven van beleidskaders om gewenste doelen te behalen
- Spoor 4 - Communicatie
 - a. INTERN team Warmte <> aangesloten partijen energieakkoord
 - b. EXTERN bewoners/burgers/initiatiefnemers/etc.

3.1 Spoor 1 Vraag aanbod regionaal in beeld

Toelichting

Spoor 1 - De focus voor het jaar 2018 is om inzicht te krijgen in de verhouding vraag – aanbod op basis van de Warmtetransitieatlas. Met deze informatie kunnen gemeenten in de warmtevisies per wijk de meest voor de hand liggende alternatieve warmtevoorzieningen in beeld brengen en in de visie aangeven welke planning/urgentie voor welke buurt geldt. Op basis hiervan per gemeente de belangrijkste prioriteiten vaststellen. Vanuit het warmteteam wordt een FORMAT verzorgd, die vervolgens door de afzonderlijke gemeentes zelf verder ingevuld en geïmplementeerd kan worden.

Resultaten/tussentijdse producten Lokaal

- Pamflet – ‘wat gaan we doen’ en draagvlak creëren bij bestuurders
- Feitelijkheden in beeld (WTA) en prioriteren van de wijken
- Uitbesteden van de uitvraag /programma van eisen voor het FORMAT van de warmtevisie
- Presentatie voor de regionale collega's
- Uniformiseren van de uitvraag / benodigde gegevens voor lokale implementatie voor de lokale warmtevisie
- Uitvoeringsaspecten / procesaanpak opstellen warmtevisie door gemeente

(Hierna kan de gemeente zelf aan de slag met de warmtevisie aan de hand van het FORMAT, blauw in de planning aangegeven.)

Naast de aanpak per gemeente is het tweede einddoel om eind 2018 een Regionaal plan voor de warmtevoorziening vast te stellen. Hierin is uitvoeringsagenda opgenomen waarin staat welke aanpak gevolgd moet worden om te komen tot de doelen in 2050. De inhoudelijke kennis uit de regionale visie kan onder andere gebruikt worden in het provinciale omgevingsplan die t.z.t. wordt opgesteld.

Resultaten/tussentijdse producten Regionaal

- PVA/ uitvraag en programma van eisen
 - Warmte- en koudeaanbod in beeld en interregionale aanbieders
- Regionaal plan voor de warmtevoorziening.

Rolverdeling:

Wie	Taken & verantwoordelijkheden	Uren benodigd
Trekker warmteteam	<ul style="list-style-type: none">- Overall regie en voortgang bewaken- Afspraken met externe adviseurs- Kennisdeling verzorgen – partijen aan elkaar knopen – processen een zetje geven waar nodig- Contact stakeholders regionaal (Liander, Dunea, etc.)- Contact provincie Zuid-Holland / Noord-Holland / omgevingsdienst Midden-Holland	<ul style="list-style-type: none">- 32 p.w.
Warmteteam*	<ul style="list-style-type: none">- Selectie aanpak spoor 1 (en 2,3)- Inhoudelijke sessies verzorgen met trekker bij gemeentes – buddies samenstellen?- opstellen FORMAT Warmtevisie per gemeente- meeschrijven Regionaal plan voor de warmtevoorziening- kennis/projectuitwisseling/regulier overleg 1x in de 2 weken	<ul style="list-style-type: none">- 20 u per persoon- 20 u per persoon- 20 u per persoon- 20 u per persoon- 2 u per keer
Contactpersoon gemeente /partijen	<ul style="list-style-type: none">- Afstemming “in huis” verzorgen samen met trekker.- Implementatie warmtevisie:- Verzorgen van datumprickers- Schrijven van visie/plan eigen gemeente op basis van FORMAT of uitvraag verzorgen i.o.m. trekker.- Monitoren projecten / initiatieven op het gebied van warmte	<ul style="list-style-type: none">- 8 u komend jaar per persoon- 4 u p.w. per persoon (in de periode dat warmtevisie wordt opgesteld)

* een aantal leden uit het warmteteam vormen voor hun eigen gemeente ook de rol als contactpersoon voor warmte. Deze personen zullen dus de tijd per week voor implementatie erbij moeten tellen.

Planning

Zie bijlage 1

Doorkijk tot 2025

- 2019: implementatie uitvoering van Lokale Warmtevisies (per gemeente opzetten organisatie met stakeholders, wijkaanpak vormgeven)
implementatie Regionaal Plan voor de Warmtevoorziening: vormgeven uitbreiding warmtenet(te), netstructuur regionaal verder vormgeven, ...
- 2020-2025: Vanaf 2020 zal binnen de gemeentes wijk voor wijk het aardgas uit gefaseerd worden (niet allemaal tegelijkertijd, op basis van prioritering) en een alternatieve warmtevoorziening gerealiseerd worden.
Daarnaast zullen de lokale warmtevisies op regelmatige basis herijkt worden om innovaties mee te nemen in de periode t/m 2050.
Regionaal plan voor de Warmtevoorziening bijsturen en lokale visies toetsen aan de plannen Nettenstructuur verder vormgeven, monitoring voortgang, bijeenkomsten bestuurders.

3.2 Spoor 2 Iconische projecten en pilots

Toelichting

Spoor 2 - de focus is het faciliteren/stimuleren/ondersteuning bieden bij de realisatie van iconische projecten en faciliteren dat eventuele hobbels weggenomen worden om tot realisatie over te gaan. Kenmerkend voor de iconische projecten is dat ze nieuw zijn in het gebied en een voorbeeldfunctie kunnen vervullen. Met de term faciliterend wordt in dit geval bedoeld dat vanuit het regionale programma uren beschikbaar zijn om subsidies

te werven, aan lobby te doen etc. Wat in principe niet gedaan wordt is concrete projecten gaan uitvoeren en/of van directe financiering te voorzien.

Binnen het gebied hebben we een aantal kansrijke locaties/trajecten /kennisprojecten aangewezen: deze locaties/processen zijn uitdrukkelijk bedoeld om binnen de regio te leren hoe de transitie daadwerkelijk tot stand komt: ze hebben een innovatief karakter en de andere gemeentes van het proces/techniek/organisatie kunnen leren.

Resultaten/tussentijdse producten

- Vaststellen monitoringscriteria
- Evaluatie & kennisontwikkeling aan regio
- Tussenrapportage opbrengst pilots

Rolverdeling:

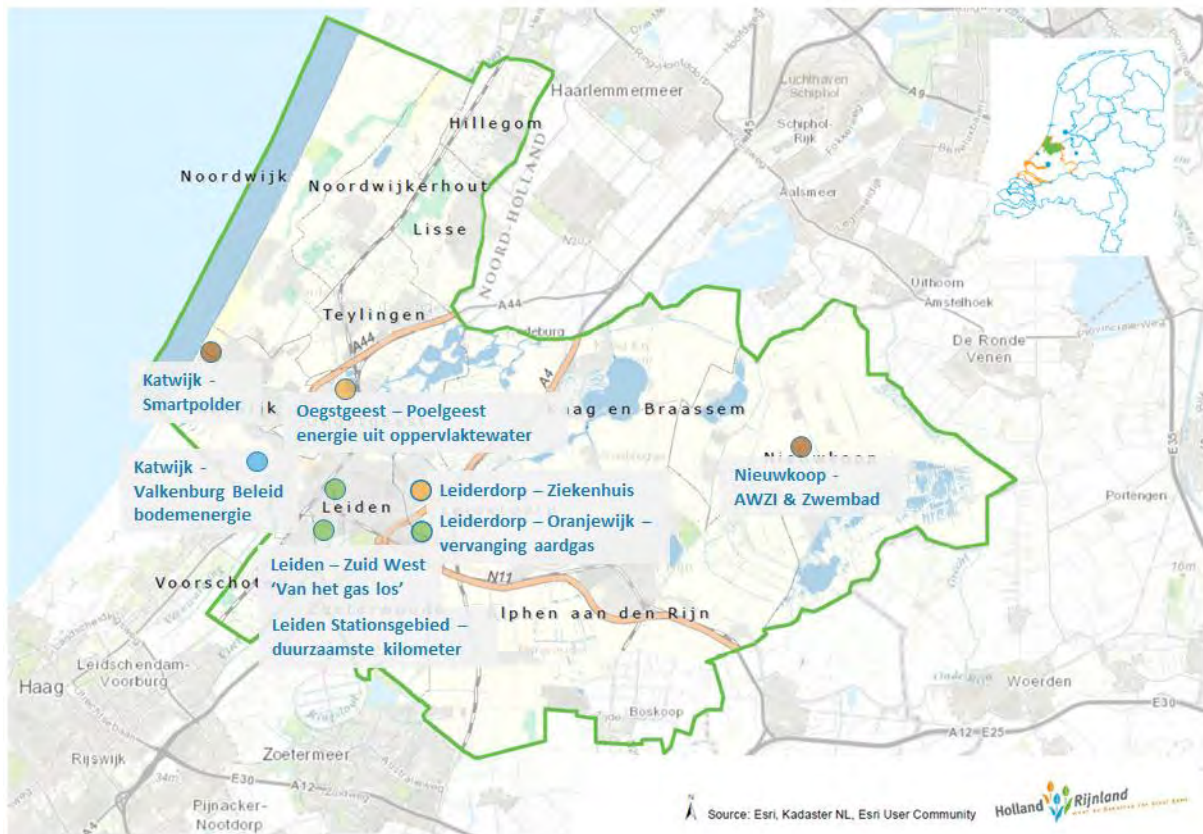
Wie	Taken & verantwoordelijkheden	Uren benodigd
Trekker warmteteam	<ul style="list-style-type: none"> - Overall regie en voortgang bewaken - Kennisdeling verzorgen – partijen aan elkaar knopen - Regionale lobby verzorgen met andere stakeholders 	4 u p.w.
Warmteteam*	<ul style="list-style-type: none"> - Kennisuitwisseling vormgeven - Monitoring en verslaglegging voortgang d.m.v. voortgangsrapportage - Kennis landelijke netwerken (binnen reguliere projecten) onderhouden 	Binnen warmteteam overleggen Geen specifieke uren, past binnen eigen werk
Contactpersoon gemeente	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe initiatieven / vastlopende initiatieven melden bij warmteteam - Kennisvraagstukken aandragen bij het warmteteam. 	

* een aantal leden uit het warmteteam vormen voor hun eigen gemeente ook de rol als contactpersoon voor warmte. Deze personen zullen dus de tijd per week voor implementatie erbij moeten tellen.

Planning

Zie bijlage 1. Er zijn een aantal vaste onderdelen die structureel langskomen. Daarnaast hebben de verschillende pilots en iconische projecten hun eigen dynamiek en zal het warmteteam waar nodig faciliteren. De planning van deze afzonderlijke projecten valt buiten de scope van het warmteteam.

Overzicht iconische projecten (d.d. 19 oktober 2017)

Doorkijk tot 2025

2019: Implementatie iconische projecten

2020-2025: Selecteren nieuwe iconische projecten, kennisontwikkeling, implementatie, monitoring voortgang, bijeenkomsten bestuurders

3.3 Spoor 3 Beleidsontwikkeling

Toelichting

Spoor 3 – afhankelijk van het resultaat van spoor 1 en 2 is het nodig om beleidsaanpassingen te formuleren en of aanvullende beleidskaders op te stellen. Een aantal beleidskaders zijn nu al voorzien (o.a. regelgeving t.a.v. het realiseren van aardgasloze nieuwbouwwijken, van toepassing zolang de huidige aansluitplicht nog geldt). Een aantal zal gedurende de uitvoering van het project inzichtelijk worden. Uit de op te stellen warmtevisies kan volgen dat het noodzakelijk is om voor een specifieke locatie een warmteplan te maken. Ook voor de beleidsontwikkeling geldt dat deze gezamenlijk wordt opgesteld (FORMAT) en waar nodig door de partners lokaal kan worden geïmplementeerd.

Tussentijdse producten /resultaten

- Beleidskader (aardgasloze) Nieuwbouwontwikkeling
- Vaststellen Warmteplan door gemeenten (indien noodzakelijk)
- Beleidskader Interferentiegebied bodemenergie door gemeenten
- Beleidskader omgang riothermie projecten door Hoogheemraadschap Rijnland

Rolverdeling:

Wie	Taken & verantwoordelijkheden	Uren benodigd
Trekker warmteteam	<ul style="list-style-type: none">- Overall regie en voortgang bewaken- Kennisdeling verzorgen – partijen aan elkaar knopen- Afspraken met externe adviseurs	4 u p.w.
Warmteteam*	<ul style="list-style-type: none">- Selectie aanpak- FORMAT beleidskaders vaststellen- kennis/projectuitwisseling/regulier overleg 1x in de 3 weken	8 u per persoon 8 u per persoon Binnen warmteteam overleggen
Contactpersoon gemeente	<ul style="list-style-type: none">- Implementatie beleidskaders, indien van toepassing binnen eigen gemeente.	

* een aantal leden uit het warmteteam vormen voor hun eigen gemeente ook de rol als contactpersoon voor warmte. Deze personen zullen dus de tijd per week voor implementatie erbij moeten tellen.

Doorkijk tot 2025

2019: Opzetten uitvoeringsstructuur Green Deal en borging in beleid en organisaties

2020-2025: Uitvoering oa. monitoring voortgang, bijeenkomsten bestuurders

3.4 Spoor 4 Communicatie

Toelichting

Spoor 4 – is opgedeeld in twee onderdelen: interne communicatie binnen het programmateam en externe communicatie naar burgers.

Interne communicatie programmateam: de deelnemers aan het warmteteam verwachten een kennisvoorsprong te genereren ten opzichte van de andere deelnemers aan het Regionale Energieakkoord Holland Rijnland. Omdat voor alle warmtecontactpersonen bij de partners het onderwerp “warmte” nieuw is en ook zeer relevant, heeft het warmteteam besloten om het onderdeel interne kennisdeling toe te voegen. Met als belangrijkste doel: draagvlak en bewustwording creëren en het kennisniveau vergroten.

Het warmteteam zorgt daarnaast voor afstemming met overige stakeholders en volgt ook de landelijke projecten op het gebied van warmte zoals Greendeal Aardgasvrije wijken, Regionale Energiestrategieën (VNG), Pilots bij de Unie van Waterschappen, Warmtecongressen en andere bijeenkomsten, deze kennis wordt weer teruggebracht in de regionale samenwerking. Daarnaast is ook het lobbyen een onderdeel van de communicatie.

Met behulp van dit spoor wil het warmteteam ervoor zorgen dat het onderwerp warmte bij alle partijen ‘tussen de oren’ komt en dat de betrokken in actiestand komen qua uitvoering en implementatie. Door middel van interactieve werksessie met alle projectteamleden en wellicht collega’s van de andere partijen hoopt het warmteteam dit te bewerkstelligen.

Externe communicatie: om draagvlak en bewustwording te vergroten bij o.a. bewoners, ontwikkelaars en initiatiefnemers sluit het warmteteam zich aan bij de algemene communicatie die vanuit het Regionale Energieakkoord opgesteld wordt. Vanuit het warmteteam zal de inhoudelijke content verzorgd worden op het gebied van warmte. Waarbij nauw samengewerkt wordt met de andere teams om een integraal verhaal aan de bewoners, ontwikkelaars en initiatiefnemers mee te geven.

Tussentijdse producten /resultaten

- draagvlak en kennisontwikkeling bij 14 gemeentes en de andere partners.

Rolverdeling:

Wie	Taken & verantwoordelijkheden	Uren benodigd
Trekker warmteteam	- Afstemming communicatie binnen programmteam	Binnen projecturen
Warmteteam	- Deelname aan relevante bijeenkomsten - leveren van content indien nodig	Binnen projecturen
Contactpersoon gemeente	- verwerken communicatie indien gewenst binnen eigen organisatie	

Onderwerpen / vraagstukken waar extra aandacht naartoe mag:

- Landelijke wetgeving op het gebied van vormgeven warmteplannen. Wat zijn de kaders hiervoor? Financiële kaders van de transitie. Welke mogelijkheden zijn er voor financiering? Hoe zorg je ervoor dat de ene wijk niet meer betaald dan de andere? Visie van landelijke overheid?
- Aanwijzen/vormgeven van bodemenergiebeleid (lokaal);
- Aanwijzen/vormgeven van bodemenergiebeleid (regionaal, wie stelt wat vast?) en inzicht in ondergronds ruimtegebruik (onderdeel omgevingsvisie?);
- opties voor WOZ waarde (zie ook energiebesparing?)

4 Projectorganisatie

Beschrijven van de verschillende rollen binnen het warmteteam.

- Algemene coördinatie – Jeroen Ververs. Trekker Energieakkoord en transitie.
- Trekker warmte – heeft vanuit haar ambtelijke rol tijd beschikbaar gekregen om de werkgroep warmte een goede start te geven als ‘warmteregisseur’.
- Leden werkgroep – hebben vanuit hun ambtelijke rol tijd beschikbaar gekregen een inhoudelijk mee te werken aan voorliggende opgaven en het realiseren van de resultaten.
- Leden projectgroep (afnemers eindproduct) - 18 contactpersonen van de verschillende gemeentes en betrokken partijen. Zijn verantwoordelijk binnen hun eigen organisatie draagvlak en inbedding van het onderwerp te krijgen. Ook zijn ze verantwoordelijk voor de lokale vertaling en uitwerking van de producten.

Projectfunctie	Naam	Rol	Overlegt
<i>Ambtelijk opdrachtgever</i>	<i>Loes Bakker</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Ambtelijk opdrachtgever</i> 2. <i>Ambtelijk eindverantwoordelijk</i> 	<i>Op initiatief van de projectleider</i>
<i>Algemene Coördinatie</i>	<i>Jeroen Ververs</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Afstemming stuurgroep</i> 2. <i>Bewaken van lijnen tussen de teams in</i> 	<i>Naar noodzaak</i>
<i>Trekker warmte</i>	<i>Sanne de Boer</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Voortgang bewaken</i> 2. <i>Aansturing warmteteam</i> 3. <i>contact rijk, provincie en andere regio's (Midden-Holland in het bijzonder)</i> 	<i>Naar noodzaak</i>
<i>Leden werkgroep warmte</i>	<i>Achmed Achbari (Leiderdorp)</i> <i>Boudewijn Kopp (Leiden)</i> <i>Debbie van Haastrecht (Oegstgeest)</i> <i>Ingrid Grootveld (HH Rijnland)</i> <i>Robert van der Voort (ODWH)</i> <i>Rogier van der Gugten (Katwijk)</i> <i>Peter Hamelijnck/Saskia Elissen (provincie ZH)</i> <i>Aandachtspunt</i> <i>Vertegenwoordiging:</i> <i>Noordwijk: NNB Nieuwkoop (Ruud Kwant)</i>	<i>Inhoudelijk betrokken bij richting die bepaald wordt bij de uitwerking van de warmtelijn.</i> <i>Ambassadeur voor onderwerp warmte naar de andere gemeentes toe.</i> <i>Daarnaast ook verantwoordelijk voor borging van het onderwerp warmte binnen eigen gemeentes voortgang</i>	<i>Voorlopig opstart 1x in de 2 weken op donderdag</i>
<i>Leden projectgroep (afnemer eindproducten)</i>		<i>18 contactpersonen van de verschillende gemeentes en betrokken partijen. Zijn verantwoordelijk binnen hun eigen organisatie draagvlak en inbedding van het onderwerp te krijgen.</i>	<i>1 x per 3 weken: informatie uitwisseling over alle werkgroepen van het e-akkoord</i>

5 Informatie en monitoring

Er zijn al een aantal regionale en lokale onderzoeken aanwezig die de werkgroep Warmte wil gebruiken in haar verkenning vraag – aanbod in kaart te brengen en te komen tot lokale en regionale visie op het gebruik van warmte. Waaronder:

- Regionale Warmte Transitie Atlas (WTA, interactief) (2017)
- Ruimtelijke verkenning Posad (2017)
- Ruimtelijke Energiekansen gemeenten Leiderdorp, Teylingen en Katwijk (2013)
- Handreiking ‘Thermische energie uit oppervlaktewater’ door Stowa (2017)

Lokale studies waaronder:

- Hart van Holland studie
- Omgevingsvisie Hart van Holland
- Smartpolder Verkenning Katwijk
- Interferentiegebied Valkenburg Katwijk
- ...

Om te monitoren of de gewenste doelen behaald worden sluit het warmteteam aan bij het project dat het gehele energieakkoord in kaart brengt. Daarnaast sturen we aan op het behalen van de voorgestelde mijlpalen. We streven naar een website, waarop alle initiatieven en iconische projecten in kaart en beeld gebracht worden. Echter, in beginsel willen we niets nieuws optuigen en zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande trajecten.

6 Communicatie

Voor inhoudelijke opmerkingen, zie paragraaf 3.4.

Algemene communicatie via de gebruikelijke kanalen van Holland Rijnland en de partners.

Daarnaast extra aandacht om de WTA op provinciale website te ontsluiten.

7 Risicomanagement

Door de werkgroep warmte zijn de volgende risico's benoemd die kunnen leiden tot vertraging van het behalen van de mijlpalen.

- De deelnemers aan de werkgroep warmte hebben te weinig tijd en/of maken er te weinig tijd voor om het dossier verder te brengen.
- De deelnemers hebben een beperkt commitment om zich in te zetten voor dit regionale (en dus lokale) dossier.
- De afstemming met interne collega's (o.a. ruimte, vastgoed, projecten) bij de partners. Voor een gedegen warmtevisie moet er onder andere binnen elke gemeente aandacht gecreëerd worden voor het verduurzamingsvraagstuk en specifieke aandacht voor warmte om een gedegen visie op te stellen.
- Afstemming met gemeentes die niet in de werkgroep zitten: aanpak waarbij je bij iedere gemeente voldoende draagvlak creëert.
- Samenloop van verschillende regionale projecten met betrekking tot regionale ambities en visies: aandacht voor samenloop in de planning en elkaar voldoende informeren.

8 Kosten

8.1 Capaciteit

Capaciteit: Welke deskundigheid is nodig om de opgave (binnen de planning) te realiseren en hoeveel capaciteit (werkuren) is er nodig? Wie gaat wat doen?

Wie (naam, functie, organisatie)	Rol	Ureninzet per week	Verantwoordelijkheid
Sanne de Boer, warmteregisseur, Holland Rijnland	[trekker]	32	[tijdige oplevering tussenresultaten]
Achmed Achbari, Leiderdorp	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan spoor 3 / 1a
Boudewijn Kopp, Leiden	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan spoor 1a en b
Debbie van Haastrecht, Oesgsteest	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan spoor 1a en b
Robert van der Voort, ODWH	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan 1 / 2 / 3 specifieke kennis.
Rogier van der Gugten, Katwijk	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan spoor 2 en 3
Ingrid Grootveld HH Rijnland	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan spoor 2 en 3
Saskia Elissen of Peter Hamelijnc, Provincie ZH	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan 1b / 2 / 3
Vertegenwoordiging Bollenstreek / Rijnstreek??	[werkgroep-lid]	4	Focus en meewerken aan spoor 1a en 3
		64 u pw	

8.2 Budget

	Omschrijving	Specificatie	Begroot bedrag 2017 - 2018
1	Warmteregisseur		€ 115.000,-
	Spoor 1		
Lokale visie	a. Instemmen kaders - Uitgangspunten voor fase - FORMAT gemeentelijke kaders (rapport/visie) - Selectie wijken b. Vaststelling FORMAT warmtevisie - Implementatie door gemeente zelf / afhankelijk van de participatie	- door warmteteam - team / extern - analyse per gemeente, een gezamenlijke uitvraag - door gemeente	n.v.t. € 20.000,- € 100.000,- n.v.t. (tussen € 10.000 – 15.000 als je het wilt uitbesteden)
Regionale visie	a. Plan van aanpak - Opstellen PvA en randvoorwaarden visie - Verdiepingsstudies geothermie, smartpolder, riothermie - Stakeholders analyse b. Regionale Warmtevisie / afhankelijk van proces (hoeveel participatie) meer budget benodigd	- door warmteteam - extern advies / analyse - door warmteteam - team / extern advies	n.v.t. € 60.000,- n.v.t. € 30.000,-
	Spoor 2		
	- Vaststellen monitoringscriteria - Evaluatie & kennisontwikkeling - Tussenrapportage	- door warmteteam - extern advies - door warmteteam	n.v.t. n.v.t. n.v.t.
	Spoor 3		
	- FORMAT Beleidskader (aardgasloze) Nieuwbouwontwikkeling - Warmteplan (FORMAT indien van toepassing) - Bodemenergiebeleid	- door warmteteam - team / extern advies ?? - door warmteteam	n.v.t. € 10 k n.v.t.
	Spoor 4		
	- Communicatie werkgroep < > partijen programmateam / stakeholders - Communicatie burgers / ontwikkelaars	- bijeenkomst o.i.d.	€ 10 k
	Totaal		€ 335.000

